

לפי מפה קטנה שנדפסה ב"אוצר ישראל" (ח"ג, ע' 291) עמדה דרומ"ע לבבל הישנה, וכן היא מסומנת גם במפת ספרו של אוברמייר במרחק 16.5 ק"מ דרומ"ע לעיר בבל, ליד מגדל.

בִּי כוּבִי

כפר סמוך לפומבדיתא, שעל יושביו "אמר רב יוסף: "האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי (קידר ע:). קסבר רב יוסף שכפר זה הוא כבר מחוץ לבבל הטהורה" (עא:).

את מקומו אין לקבוע בדיוק. לדעת רבה בר בר חנה¹⁹⁵) הריהו רחוק מפומבדיתא כמו כפר לודים מלוד (גיטין ד.), אך המרתק עצמו אינו ידוע. אכן, בכתובות (קיא.) שמענו כי "רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כובי" אין לצאת, ו"ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף". מכאן שהמקום בי כובי אינו קרוב ביותר לעיר פומבדיתא. וכן ניתן לנבא בגמרא רמז אחר לקביעת המרחק בין מקומות אלה: במסכת סוכה (כו:) יסופר על אורך שנתו של אביי שהיה ישן ביום "כדמעיל מפומבדיתא לבי כובי. קרי עליה רב יוסף: עד מהי עצל תשכב..." (פסוק הוא במשלי ו. ט.). הרי שגם מכאן משתמע שהמרחק היה די גדול.

בִּי כְּלוּהִית

מולדת רב פפא בריה דרב חנן (כתובות מ:). תלמידו של רבא.

בִּי מִיכְסִי, בִּי מִכְסִי

עיר הנזכרת בגמרא כמקום בו יוצרים שמלות

(195) אמורא יליד בבל שלמד בישיבת ר' יוחנן בטבריה. אמורא זה נדד ימים רבים בים וביבשה, עבר בכל ערי א"י ושוטט במדבר סיני, וכן נדד בבבל עצמה, וכל אשר ראה ושמע מתאר הוא בכשרון רב, בסגנון פיוטי ובדמיון של משורר. סיפוריו ידועים בשם: גוזמאות דר' בר בר חנה.

"אמר רבא בר יוסף (חברו של אביי) אף אני אומר: בבל — בורסיף; בורסיף — בבל" (סוכה לד.) ובדומה לו "אמר רב אשי (עורך התלמוד בבלי) אף אני נאמר: בבל — בורסיף; בורסיף — בבל" (שבת לו.). ובכל זאת אין לקבל את הוזהוים האלה כפשוטם, ודברי פלביוס ינכיחו זאת. בדבריו "נגד אפיון" (מאמר ראשון, סימן כ') מספר פלביוס: "כשמוע גבונד כי הוא (כורש מלך פרס) הולך וקרוב יצא לקראתו ונלחם ונגף לפניו וברח עם אנשים מתי מספר אל עיר בורסיף, וכורש לכד את עיר בבל... ופנה משם אל בורסיף ושם מצור על גבונד". מכאן ברור ללא כל צל של ספק, כי אין שתי ערים אלה היינו הך, אם כי היו קרובות מאוד אחת לשניה.

בורסיף — בכתוב משובש: כורסי, שבודאי היה כתוב בורסי, ובהשמטת הפא הסופית — נזכרת בגמרא כאחד מחמשת בתי עבודה זרה הקבועין, דוגמת בבל ואשקלון, בה היה עומד "בית נבו", כלומר: מקדש לאליל נבו המואבי שגם אנשי בבל עבדו לו (עבו"ז יא:) כמוכח מנבואות החורבן על בבל: "כרע בל, קרס נבו..." (ישע' מו, א.).

יש שאמרו כי בורסיף עמדה במקום המגדל שבנו אנשי דור הפלגה, ועל כן "אמר רב יוסף: בבל ובורסיף סימן רע לתורה" (סנה' קט.), ומפרש רש"י "שמסכחין את הלימוד מפני שעומדין באור המגדל", ובהתאם לדברי אגדה אלו דרשו גם את שם העיר. "מאי בורסיף? אמר ר' אסי: בור שאפי" (שם שם), לפי רש"י: "בור שנתרוקן ממימיו, כלומר: משכח אדם כל מה שלמד".

לדעת נויבאור יושב בבורסיף חבר כשדים החוזים בכוכבים, והם הם שדאגו לקיומו של בית נבו, האלהות שעבדו לה. לדבריו מסתבר כי עובדי אלילים אלו גרמו לכך שהז"ל יפסלו את בורסיף כמקום תורה.

בורסיף — מוסיף נויבאור — נמחתה מעל פני האדמה, ועד היום אין לחשוף את חורבותיה.